

LARS H. LENDE OM KVINNER OG "KÅNER"

GUNNAR ROALKVAM

Som en original samfunnsrefser og frivillig sosialarbeider kunne nok Lars H. Lende møte sympati, men det var også mange som lo eller kritiserte ham. Hans metoder var underholdende, men kunne også forarge. Lende sa selv at han møtte mest forståelse blant kvinner. De var de som satte mest pris på hans store omsorg for barn og unge. Rett etter den andre verdenskrigen utvidet Lende sitt virkefelt til også å omfatte gaver i form av kjøkkenutstyr til vanskeligstilte nygifte og utlån av strikkemaskiner til husmødre.

Gjenreisninger etter krigen bød på store utfordringer og mange oppgaver. Lende slo da et slag for at nå kunne norske kvinner vise hva de dugde til. Her følger en del utdrag fra hans artikler i hans egen avis Fagamatøren.

”Jeg vil henstille til samtlige kvinneorganisasjoner som vil være med å gjenreise Norges land og folk, selv å trekke på dere overalls og ta deres tårn i arbeidet. Det er mange ting dere kan gjøre. Dere kan bære stein, lesse på og av materialer og andre ting. Noen vil sikkert egne seg for fagarbeid som de er interessert i, de bør få et lite kurs på for-

hånd. Når der i dag appelleres så meget til kvinnen, og hun forlanger å bli likestillet, så må dette bli i alt, og med samme betaling etter kvalifikasjoner. ...

Jeg har hørt fra USA hvordan kvinnene der går inn i fagstillinger og blir både ingeniører og maskinmestere, forresten alle slags stillinger, som de mestrer til fullkommenhet. ... For kvinnes framtid!. Alt for Stavanger og Norge!”

I tunge stunder kunne Lende trøste seg med at arbeidet hans i alle fall ble verdsatt av husmødre som både satte pris på engasjementet hans for barn og på vektleggingen hans av ærlig og flittig arbeid kombinert med omsorg. Han henvendte seg ofte til ”kånene”, som han følte var mer lydhøre for hans ideer enn mennene. Han appellerte til større samfunnsengasjement og til mer gjensidig solidaritet mellom familier med dårlig råd og mange barn. ”Det er gjilt å snakke med mange gjille og smilende kåner, spesielt de med mange bården. ... Så vil eg sei te de mennene så har så gjille og gode kåner at de må passa godt på de og vera svert gjille med de og stella godt med de, så de bler så glade og fjåge. De så har sure og vrangt kåner, må snu den goda sidå te, så vil hu alltid ble glade.

Kåneplagarar og sånne kånebedragerar så har for lide med ei kåna, må komma i heisekranen, så adle kan se de.

Kånene må ble ligestilte med mennene. Kånene må få bruga adle slags maskinar. De må få ble maskinistar og bruga de fine uniformane så fylle med sånne stillingar. De må få sleppa te med dreiebenkane, så de kan lera å dreia både stål og jern og tre. Kåner og fine damer må få sleppa te bilens bekjentskap og dens utnyttelse i handling, spesielt bør det settast i gang allmennutdannelse for interesserte kvinner så e kvalifiserte te å kjøra bil. Det vil også vera ein slags beredskap i farens stund, som me må regna med.

Dagspresså, så har all maktå og alt vedet, bør slå te lyd og slå et slag for kvinnen. Den som vil ha kvinnen med seg og for seg, må gjør någe for de. Kvinnen må også være med og bygge sitt eget hus. Der e mange fikse og skarpe (knivskarpe!) kvinns, men politisk lurendreieri hindrer dem så de ikke slipper til. Mitt motto er at kvinnen skal bli den ledende, uten politikk, men i arbeid og full selselsetting. For kvinnens frihet!”

Lendes ideal var den praktiske og nevenyttige kvinnen med stor omsorg for barn. Han hadde lite til overs for parfymerte “fine damer”.

“Vi tenker oss at en mote blir innført til landet enten fra Paris eller Amerika. Så en dag får vi se en fjollete fin dame som har fått røde lipper. Hun går rundt i byen og blir målt fra øverst til nederst. Alle glaner og beundrer dette naudet som tillater seg å opptre i en fredelig by hvor ingen går på den måten. Hun blir omtalt og får sin gode sladrehistorie i gang. Men om en tid så er der någen andre større naud

som også skal være så fine, og så får de greie på kor de kjøbe raumaling, og så begynner de også.”

”Det er meget fint å se fine og staute kvinner, men det bør være en grense for hvor langt de går i stas og fjas. Dere må også huske på at det er ikke dere som er det svake kjønn, men vi som er mannfolk som har svakheten i å se fine kvinner i for meget stas og fjas. De som har finheten og en pen skapning i sin kropp, trenger ikke meget stas, men praktiske og enkle former så at kroppens fine former og fasong kommer fram uten påklistret stas og fjas.

Husk også at stasen koster penger. Det er også folk som spekulerer i kvinnens forfengelighet i nye moter og alskens juggel. Dere må også huske på at der er stor risiko med å bli for fin i tøyet. Du kan risikere at alle vil ha bekjentskap med deg. Du kan også bedra mannfolk med stasen din. Du er gjerne finere utvendig enn innvendig. Du staser deg mer enn du har råd til og dine hjemlige forhold. Du må finne din balanse i klesdrakt som i talemåter.

En god gjenreisning og moraloppbygging i dag trenger praktiske og forstandige kvinner som vil bygge sitt land og folk. Kvinnen har makten og kraften, bare de vil bruke den.”

“Jeg henstiller til kvinnen å trekke i overalls og være med på å bære stein eller trille en bære. Det vil også være en god øvelse når barnevognen skal benyttes, hvis så galt skal skje.”

KILDE:

Gunnar Roalkvam: En utfordring. Historien om Lars H. lende. Wigstrand forlag. 2012.